

Bo kapital nekoč presegel tudi smrtnost?

Prizor iz filma Universal Soldier

»Moderni telefoni so zdaj tako razširjen in vztrajen del modernega življenja, da bi lahko pregovorni obiskovalec z Marsa sklepal, da so sestavni del človeške anatomije.« – Ameriško Vrhovno sodišče v odločitvi Riley vs. California, 2014.

Najbolj znan poslovnež ter vizionar našega časa, Elon Musk, je razkril, da je prav on ustanovitelj in direktor startupa Neuralink, ki hoče spremeniti računalnike v direktne podaljške naših možganov in s tem povečati našo inteligenco ter sposobnost; Musk namreč verjame, da je zgraditev umetnih entitet, pametnejših od ljudi (to je robotov), darvinistična napaka. Če hočemo kadarkoli premagati robote, ki se bodo neizogibno razvijali, moramo ljudje že zdaj postati boljši od njih; pametnejši, sposobnejši ter nesmrtni.

Musk je namreč transhumanist; gre za zanimivo intelektualno gibanje, ki želi preseči človeške naravne danosti ter z uporabo modernih tehnologij doseči digitalnega človeka (kiborga). Tvrstne modifikacije človeških teles z moderno tehnologijo so v neki meri že uspele; umetnik Stelios Arcadio je nekoč na svoje

telo priklopil elektrode ter s tem dovolil ljudem, da po internetu upravljajo njegove gibe. Google, Apple, Tesla in SpaceX pospešeno vlagajo v razvoj transhumanističnih inovacij.

Morala bi nas zanimati ne zgolj smrt posameznikov, temveč predvsem smrt človeštva kot skupka minljivih, enakopravnih posameznikov, ki imajo odgovornost ohranjati svoj planet ter svojo temeljno enakost.

Transhumanistični umetnik Neil Harbisson ima, denimo, v možgane vgrajeno anteno, ki sprejema signale iz okolja ter satelitov; omogoča mu celo, da sliši barve. Harbisson je prva oseba na svetu, ki je bila pravno priznana kot kiborg, in prvi s fotografijo na potnem listu, ki prikazuje dejstvo, da je kiborg. Kanadskega profesorja Steva Manna, ki ima v glavo vgrajen računalnik, so v McDonaldsu fizično napadli tamkajšnji zaposleni, ki so poskušali prisilno odstraniti napravo iz njegove glave. Prav tako so ga nekoč nasilno odstranili iz Wal-marta in

imel je tudi marsikatero neprijetno, domnevno diskriminatorno srečanje z newyorško mestno policijo. Predlog civilnih pravic kiborgov iz leta 2016 kot potencialne pravne probleme izpostavlja bitke za lastninjenje, licenciranje ter nadzor nad spremenjenimi, nadomestnimi in sintetičnimi telesi, komunikacijo, podatki in telemetrijo, ki jo proizvedejo, ter celo samo definicijo človeka. V Avstraliji se trenutno pripravlja zanimiv sodni primer zaščite pravic kiborgov; tamkajšnji znanstvenik namerava tožiti oblast New South Walesa zaradi diskriminacije, ki je posledica njegovih v telo vgrajenih delov.

Direktiva 2007/47/ES je sicer glavni pravni vir, ki na področju EU ureja tematiko aktivnih vgrajenih medicinskih naprav. Dober primer pozitivne modifikacije človeškega telesa z moderno tehnologijo, prisoten v vsakdanjem življenju, je vsem znani spodbujevalnik srčnega ritma (pacemaker).

Leta 2014 je Cyborg Foundation, ki jo je ustanovil prav prvi priznani kiborg Neil Harbisson, sodelovala v komisiji EU za robotsko pravo. Zoltan Istvan, predstavnik transhumanistične stranke, je leta 2016 kandidiral na ameriških predsedniških volitvah s svojim manifestom transhumanističnih pravic, ki zahteva odpravo etičnih meja znanstvenega raziskovanja. Očitno torej je, da smo priča

neizbeženemu ter izredno hitremu razvoju uporabe modernih tehnologij s ciljem doseči digitalnega človeka (kiborga).

Pri tem se postavlja vprašanje, na katero bomo kmalu morali najti odgovor; je pravo dolžno zaščititi kiborge ali morda prav nasprotno: zaščititi človeštvo pred transhumanističnim razvojem?

Osnova vsega prava je po mojem gledanju temeljna fizična enakost ljudi; v modernih pravnih redih se ta izraža v njihovi enakopravnosti oziroma enakih pravicah. Ta izhaja naravnopravno iz dejstva, da smo ljudje približno enaki že po golih fizičnih predispozicijah; seveda med nami obstajajo določena odstopanja, vendar nihče ni a priori David ali Goljat.

Na tej točki se vprašajmo; bi kmečki upori sploh lahko uspeli, če bi bili fevdalni gospodje megainteligenčni, veliko močnejši kiborgi? Mar ni gonilo napredka prava ter boja za enakopravnost prav osnovna fizična enakost ljudi? Nedavno tega je bila to fikcija; zdaj pa ameriška vojska v okviru posebnega projekta dejansko načrtuje razvoj kiborg vojakov.

Nekateri trdijo, da je povsem normalno, da bodo opisane tehnologije sprva dostopne le najbogatejšim, obenem pa tudi, da to ni nujno slabo; nekoč so bili antibiotiki dosegljivi le najbogatejšim, dandanes so večini. Pa vendar se sprašujem, ali gre za povsem analogno situacijo.

Marsikateri transhumanist si namreč veliko obeta tudi od vlaganj v nanotehnologijo, ki naj bi bila ključna za naselitev vesolja. Muskova ideja kolonizacije Marsa me zelo spominja na film »Elysium«, v katerem so se najbogatejši po ekološkem propadu prenaseljene Zemlje naselili na umetno zgrajen satelit zunaj nje. Zemlja postane v svetu, v katerem imajo najbogatejši opcijo preproste odselitve z nje, umirajoč zapor za najrevnejše.

Transhumanizem je s pravnega vidika dodatno problematičen tudi zato, ker se praviloma povezuje tudi z evgeniko, ki zagovarja vnaprejšnje genetsko dizajniranje otrok.

Nekoč četrti najbogatejši Zemljan ter znani transhumanist Peter Thiel je dejal, da bi bilo »proti človeški naravi, če se ne bi borili proti smrti«. Morda se lahko do neke mere strinjam s to trditvijo; vendar pa bi nas morala zanimati ne zgolj smrt posameznikov, temveč predvsem smrt človeštva kot skupka minljivih, enakopravnih posameznikov, ki imajo odgovornost ohranjati svoj planet ter svojo temeljno enakost.

Razvoj s transhumanizmom povezane industrije je izrazito napreden; in nedvomno mora pravo stopiti v korak s časom in z razumevanjem ter obenem s skepto pristopiti k reševanju teh zahtevnih vprašanj.

Veronika Cukrov, pravnica iz Odvetniške družbe Cukrov